

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Vol 4 (2000)

«Ο αιώνας τον παιδιού»: Μύθος ή πραγματικότητα; (100 χρόνια από την έκδοση τον βιβλίου της E.Key)

Ελένη Παπαδοπούλου (Eleni Papadopoulou)

doi: [10.12681/icw.18150](https://doi.org/10.12681/icw.18150)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Παπαδοπούλου (Eleni Papadopoulou) E. (2000). «Ο αιώνας τον παιδιού»: Μύθος ή πραγματικότητα; (100 χρόνια από την έκδοση τον βιβλίου της E.Key). *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 4, 160–166.
<https://doi.org/10.12681/icw.18150>

**«Ο αιώνας του παιδιού»:
Μύθος ή πραγματικότητα;
(100 χρόνια από την έκδοση
του βιβλίου της E.Key)**

Εισαγωγή

Η έρευνα και η μελέτη των παιδαγωγικών θεωριών και του έργου των διάσημων παιδαγωγών κατέχουν σημαντικό ρόλο στην επιστημονική ανάλυση των παιδαγωγικών προβλημάτων, καθώς και στην παραπέρα ανάπτυξη της παιδαγωγικής επιστήμης και της πρακτικής της εκπαίδευσης.

Οι σύγχρονοι παιδαγωγοί-επιστήμονες όλου του κόσμου (R. Ramzey, L.Smith, B. Taylor-Holton) ερευνούν σήμερα την περίπτωση δημιουργίας ενός μοντέλου «ολιστικού» (ακέραιου) σχολείου του 21ου αιώνα, βασιζόμενου στην «αναγέννηση» των διαχρονικών ιδεών του παρελθόντος. Τέτοιες ιδέες σχετίζονται πρώτα από όλα με τις θέσεις της μεταρρυθμιστικής παιδαγωγικής του τέλους του 19ου αιώνα-αρχές του 20ου αιώνα: η μάθηση μέσα από τις δραστηριότητες, η μάθηση μέσα από την αυτογνωσία, κ.ά Roder H. u.a.,1990). Οι σημαντικότερες απόψεις αυτής της «παιδαγωγικής αναγέννησης» εφαρμόζονται ακόμη και σήμερα στα εναλλα-

κτικά σχολεία που λειτουργούν ως πειραματικά εκπαιδευτικά ιδρύματα της UNESCO, αποδεικνύοντας στην πράξη τη δυναμική τους.

Πάνω από 70 χρόνια οι εκπρόσωποι της παιδαγωγικής επιστήμης συζητούν το θέμα πότε ακριβώς τέθηκαν οι μεταρρυθμιστικές βάσεις στην παιδαγωγική, αναφέροντας ο καθένας πειστικά επιχειρήματα για την τεκμηρίωση των ισχυρισμών του. Π.χ., ο Röhrs γράφει: «Αν θα μιλήσουμε για χρονολογικά πλαίσια, τότε οι πρώτοι που κατατάσσονται στην αρχή της μεταρρυθμιστικής παιδαγωγικής στα τέλη του 19ου αιώνα- αρχές του 20ου αιώνα είναι ο L. Tolstoy (1828-1910), ο M. Arnold (1822-1888), ο W. James (1840-1910), S. Hall (1846-1924), ο J. Dewey(1959-1952), ο O. Decroly (1871-1932), ο P. Blonsky (1884-1941)» (Rohrs H., 1991, σσ.44-45).

Ο «κήρυκας της παιδαγωγικής μεταρρύθμισης» – η Ellen Key

Μεγάλη επιρροή στην ανάπτυξη της μεταρρυθμιστικής παιδαγωγικής στη Δυτική Ευρώπη άσκησε η σουηδή συγ-

γραφείας και παιδαγωγός E. Key, γνωστή ως «κήρυκας της παιδαγωγικής μεταρρύθμισης», λόγω των έντονων ανθρωπιστικών παιδαγωγικών ιδεών της. Το βιβλίο της «Ο αιώνας του παιδιού» (1900) προκάλεσε το ενδιαφέρον σ'όλοκληρο τον κόσμο και ο τίτλος του, όπως επισημαίνει ο A. Reble, «έγινε σύνθημα της εποχής» (Reble A., 1990, σ. 450).

Η M. Montessori, ο W. James, ο J. Dewey τόνιζαν τη μεγάλη σημασία των ιδεών της Key και την επίδρασή της στις δικές τους παιδαγωγικές αντιλήψεις, όπως ακριβώς τους επηρέασε και ο Rousseau.

Το όνομα της σουηδής συγγραφέα και παιδαγωγού E. Key (1849-1926) είναι πολύ γνωστό στο χώρο της παιδαγωγικής επιστήμης, κυρίως σε ό,τι αφορά τις μεταρρυθμίσεις του τέλους του 19ου αιώνα-αρχών του 20ου αιώνα. Το 1900 κυκλοφόρησε το πιο γνωστό βιβλίο της, *Ο αιώνας του παιδιού*. Ο τίτλος του βιβλίου αυτού αποτέλεσε ένα ορόσημο στις ανθρωπιστικές παιδαγωγικές ιδέες των αρχών του 20ού αιώνα. Μεταφράστηκε σε πολλές γλώσσες και υπήρξε ένα από τα δημοφιλέστερα βιβλία της εποχής.

Στην αυτοβιογραφία της η Key έγραφε ότι γεννήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου του 1849 στο Ζούντχολμ και ήταν το πρώτο παιδί νέων και ευτυχισμένων γονέων. Ο μελετητής της ζωής και της δραστηριότητας της Key, ο γερμανός παιδαγωγός R. Drabing, τόνιζε αυτό ακριβώς το στοιχείο, ότι η ίδια η Key αυτοχαρακτηριζόταν «ευτυχισμένο παιδί ευτυχισμένων γονέων». Το βιβλίο της *Ο αιώνας του παιδιού*, που την έκανε γνωστή σ' όλο τον κόσμο, μπορούσε να «ανήκε μόνο σ'ένα τέτοιο παιδί» (Drabing., 1991, σ. 37).

Ο πατέρας της παιδαγωγού, ο Emile Key (1822-1892), υπήρξε πολύ γνωστός πολιτικός παράγοντας, διετέλεσε βουλευτής, αρχηγός του Αγροτικού Κόμματος της Σουηδίας και δημοσιογράφος. Η μητέρα της, η Ποσσέ (1824-1884), ήταν από μια οικογένεια αριστοκρατικής καταγωγής. Ο γάμος των γονέων της υπήρξε πραγματικά αρμονικός και ευτυχισμένος. Ο J. Landjuist γράφει ότι «είναι αδύνατον να μη λαμβάνεται υπόψη η επιρροή, που είχε το παράδειγμα της δικής της οικογένειας στα πιστεύω της Key, στην πεποίθηση της ότι η αγάπη αποτελεί την πιο σημαντική αξία στη ζωή και ότι ο έρωτας και ο γάμος σημαίνουν αγάπη και ευτυχία» (Landjuist J., 1912, σ.14).

Η οικογένεια Key ανέθεσε σε οικοδιδασκάλους την εκπαίδευση των παιδιών τους, τα οποία ποτέ δεν φοίτησαν σε κανονικό σχολείο. Η Ellen, η μεγαλύτερη από τα τρία αδέρφια της, έμαθε να διαβάσει από νωρίς. Από την πλούσια βιβλιοθήκη των γονέων της έπαιρνε όποιο βιβλίο ήθελε και που προκαλούσε την προσοχή και το ενδιαφέρον της. Αργότερα τόνιζε ότι «τίποτα δεν τραβάει τόσο πολύ το παιδί που διαβάσει, όπως οι απαγορεύσεις που δεν πρέπει να υπάρχουν καθόλου» (Nystrom-Hamilton L., 1904, σ.9). Εκτός από τη λογοτεχνία και τις ξένες γλώσσες, η Key απέκτησε από νωρίς πλούσια καλλιτεχνικά ενδιαφέροντα, αξιοποιώντας την πλήρη ελευθερία που της πρόσφερε η οικογένειά της ως προς τα μέσα και τους τρόπους διαμόρφωσης της προσωπικότητάς της.

Τα πρώτα δημοσιεύματα της εικοσάχρονης πλέον E. Key ήταν σ' ένα γυναικείο περιοδικό, το οποίο εξέδιδε η γνωστή σουηδή φεμινίστρια S. Adlersparre.

Έχοντας επισημάνει το ενδιαφέρον της κόρης του για την πολιτική, ο Emile Key της έδωσε τη δυνατότητα ν' ασχοληθεί με θέματα που αφορούσαν τον εκδημοκρατισμό της σουηδικής κοινωνίας. Ως γραμματέας του πατέρα της, η Key παρουσίασε τη δική της πλούσια, αυτόνομη αρθρογραφία για σημαντικά πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα. Το 1874 φοίτησε στο Πανεπιστήμιο της Δανίας. Μετά επέστρεψε στην πατρίδα της με στόχο την ίδρυση Γυναικείου Πανεπιστημίου και προετοίμαζε σχέδια για τη λειτουργία του βασιζόμενη στις εμπειρίες άλλων χωρών. Έχοντας ταξιδέψει σε διάφορες χώρες της Ευρώπης από τα πολύ νεανικά της χρόνια, είχε ήδη αρκετές γνώσεις για την τέχνη, την κουλτούρα, τα εκπαιδευτικά συστήματα και την κατάσταση των γυναικών.

Μια αποτυχημένη τοποθέτηση κεφαλαίων του πατέρα της έφερε την οικογένεια στο χείλος της καταστροφής. Η Key εργαζόταν ως δασκάλα, συνεχίζοντας παράλληλα την συγγραφική της δραστηριότητα, κυρίως για ζητήματα της εκπαίδευσης. Εξέδωσε τα βιβλία της *Ο αιώνας του παιδιού, Γυναίκα: Ζωτικές ανάγκες, Ατομικότητα: Η εξέλιξη ψυχής, Η μητέρα και το παιδί*. Από το 1883 παρέδιδε μαθήματα Ιστορίας του Πολιτισμού στο Εργατικό Ινστιτούτο της Στοκχόλμης, οργανώνοντας παράλληλα διαλέξεις για γυναίκες στις φοιτητικές κοινότητες.

Οι παιδαγωγικές ιδέες της E. Key

Η βασική ιδέα της Key εστιάζεται στο ότι το παιδί έχει αξία από τη φύση του και ο στόχος του εκπαιδευτικού είναι να αποκαλύψει τις ατομικές δημι-

ουργικές δυνάμεις του παιδιού, να μάθει πώς να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και το περιβάλλον του και πώς να ζήσει σε συμφωνία με τον εαυτό του και τους άλλους. Σε αντιδιαστολή με μια πρακτική κατάπιξη της προσωπικότητας του παιδιού, η Key πρόβαλλε την εκτίμηση της προσωπικότητας, την προσοχή στον εσωτερικό κόσμο του παιδιού, τις ουσιαστικές γνώσεις πάνω στην ψυχολογία και τη φυσιολογία των παιδιών, την ανάγκη του εντοπισμού των ατομικών ιδιαιτεροτήτων τους, των ενδιαφερόντων και ικανοτήτων τους, όπως αυτές αναδύονται και αξιοποιούνται στην πορεία της εκπαίδευσης.

Ο σκοπός της αγωγής, κατά την άποψη της Key, βρίσκεται στη διαμόρφωση ενός ανθρώπου με καινούριες «σκέψεις και πράξεις», ο οποίος θα αλλάξει και τον ίδιο τον κόσμο, αλλά «η αλλαγή αυτή θα συμβεί τότε... όταν σ' όλη την ανθρωπότητα θα ξυπνήσει η συνειδηση για την αξία της νέας γενιάς και οι φροντίδες για την αγωγή της θα αποτελέσουν τους πιο σημαντικούς, τους κεντρικούς στόχους της κοινωνικής ζωής» (Key, 1905, σ. 2). Ως βασική αρχή της εκπαίδευσης θεωρούσε όχι τα ενδιαφέροντα των ενηλίκων, αλλά τις τάσεις και τις επιθυμίες του ίδιου του παιδιού, τις εμπειρίες του. Τόνιζε ότι πρέπει «ήρεμα να παρέχεται η ελευθερία στη φύση, ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσει η ίδια τον εαυτό της και να μην εξαναγκάζεται, αλλά μόνο να προσέχει: οι συνθήκες και οι περιστάσεις του περιβάλλοντος να υποστηρίζουν τη δουλειά της φύσης - εδώ είναι η ουσία της αγωγής» (ο.π., σ. 187).

Η Key άσκησε σοβαρή κριτική στην παλιά ερβαρτιανή παιδαγωγική, προ-

βάλλοντας ως απαίτηση την εκ βάρων κατάργηση αυτής της παιδαγωγικής, ώστε «να μη μείνει απ' αυτή πέτρα για πέτρα». Η ερβαρτιανή παιδαγωγική, κατά τη γνώμη της Key, κατέπνιγε την ελευθερία, την αυτονομία, περιόριζε την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, εμφυτεύοντας βίαια τα χαρακτηριστικά ενός άλλου ανθρώπου, «τον οποίο η κοινωνία ήθελε να δει» (ο.π., σ. 101). Το παλιό σχολείο δίδασκε στο παιδί από την παιδική ηλικία να υποκλίνεται. Υποστήριζε ότι «για την πρόοδο και την ευημερία μιας γενιάς, –αλλά και μιας κοινωνίας– ουσιαστικά είναι απαραίτητο η αγωγή να αφυπνίσει το αίσθημα της αυτενέργειας, να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει την απελευθέρωση από το γενικό στερεότυπο. Με ήρεμη συνείδηση να δοθεί στο παιδί η ελευθερία να μην υποτάσσεται στις κοινές απόψεις και στα κοινά ήθη, να αποδεσμεύεται από τα κοινά αισθήματα». Τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν τις βασικές αρχές για τη διαμόρφωση μιας ατομικής και όχι μιας ομαδικής συνείδησης. Αναλύοντας τις θέσεις της σουηδής παιδαγωγού, ο ρώσος παιδαγωγός Ι. Χαρλάμοφ συμπέρανε ότι η Key έβλεπε το υψηλό ηθικό ιδανικό της κοινωνίας στην ατομικότητα, στην ιδιαιτερότητα κάθε προσωπικότητας (Χαρλάμοφ Ι., 1972, σ. 117.). Αυτήν την άποψη συμμερίστηκε και ένας άλλος ρώσος παιδαγωγός ο Σοκολόφ, υποστηρίζοντας όμως ότι οι παιδαγωγικές απόψεις της Key σε πολλά σημεία είναι αντιεπιστημονικές, διαποτισμένες με μυστικισμό και άκριτο ατομισμό (*Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια*, 1965). Ο γερμανός επιστήμονας R. Drabing μελέτησε με ιδιαίτερη προσοχή τις ιδέες

της Key για την οικογένεια, την οποία θεωρούσε στην ιδανική της μορφή ως βάση για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών, καθώς και τις απόψεις της για το ελεύθερο σχολείο. Η Key είχε συνειδητοποιήσει από νωρίς ότι παρ' όλο που η κάθε οικογένεια δεν είναι σε θέση να δίνει στο παιδί εκείνη την εκπαίδευση που αυτό χρειάζεται, ο βασικός στόχος της εκπαίδευσης είναι να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα της ελεύθερης ανάπτυξης των καλύτερων στοιχείων του.

Στο βιβλίο της *Ο αιώνας του παιδιού* σκιαγράφησε το δικό της «ιδανικό» σχολείο του μέλλοντος, δεδομένου ότι πριν από τη δημοσίευση του βιβλίου της ήταν γνωστό μόνο ένα «οικογενειακό» σχολείο, αυτό του H. Labernson, που ονομαζόταν «Το οικογενειακό σχολείο του Raskin». Έγραφε ότι το δικό της «σχολείο-όνειρο» προσέγγισε μόνο το σχολείο του Abbotsholme του Reddy, το σχολείο του J.H. Badly και το σχολείο του Litz. Αλλά μετά την επίσκεψή της σ' αυτά τα σχολεία (το βιβλίο της είχε ήδη εκδοθεί), η Key απογοητεύτηκε. Πιο συγκεκριμένα, επισήμανε ως αρνητικό μια τάση που υπήρχε προς την εθνικιστική κατεύθυνση της εκπαίδευσης: στα αγγλικά σχολεία επιδίωκαν τη διαμόρφωση μιας αριστοκρατικής κάστας, στα γερμανικά την αποκατάσταση του ιδανικού των πατριαρχικών σχέσεων στη γερμανική οικογένεια. Η επίσκεψη στο σχολείο του Wickersdorf του G. Wyneken της προκάλεσε βαθιά πίκρα. Σ' ένα της γράμμα στον Dr. Salomon υποστηρίζει ότι «ο Wyneken θέλει να διαμορφώσει υπάκουους πολίτες και όχι ανθρώπους» και γι' αυτό οι εκπαιδευμένοι του «θα πρέπει να αποδεσμευτούν

από την τυραννία αυτή και από το δογματισμό του» (Salomon, 1910).

Πιο κοντά στην ενσάρκωση του ονείρου της Key για το σχολείο του μέλλοντος, κατά τη γνώμη της, πλησίαζε ο P. Geheb. Οι απόψεις του για το σκοπό και τους στόχους της εκπαίδευσης, για το ρόλο του παιδαγωγού συνέκλιναν εντυπωσιακά. Ο Geheb στο γράμμα του στην Key έγραφε ότι το βιβλίο της *Ο αιώνας του παιδιού* είχε γι' αυτόν πιο μεγάλη επιρροή απ' όλη την παιδαγωγική βιβλιογραφία» και «η επίσκεψή της στο σχολείο του θα είναι γιορτή για όλη τη σχολική κοινότητα» (21.01.1906).

Οι διευθυντές των «νέων σχολείων» συμμερίζονταν την κριτική της Key για το παραδοσιακό σχολείο και την απαίτησή της «να καταστραφεί το παλιό σύστημα της εκπαίδευσης», να εξαφανιστεί από το πρόσωπο της γης η ερβαρτιανή παιδαγωγική, «να μείνουν μόνο ο M. Montaigne, ο J.J. Rousseau, ο G. Spencer και η καινούρια βιβλιογραφία της παιδικής ψυχολογίας» και μετά «να δημιουργηθεί ένας όμορφος εξωτερικός και εσωτερικός κόσμος, στον οποίον το παιδί θα μεγαλώσει και θα ζει ελεύθερα». Τέλος, πίστευε ότι έπρεπε «να διαμορφωθεί μια καινούρια μορφή σχολείου, η οποία θα το μετατρέψει σ' ένα χώρο ζωής, απαραίτητο για την ανάπτυξη της αυτενέργειας του παιδιού» (Key, 1905).

Συμπεράσματα

Η έρευνά μας εστιάστηκε ακόμα μια φορά στην περίοδο που σηματοδότησε την αλλαγή του αιώνα προκειμένου να χαρακτηριστεί κατά κάποιο τρόπο η

εξέλιξη της παιδαγωγικής επιστήμης του 20ού αιώνα. Χωρίς αμφιβολίες, μπορούμε να επισημάνουμε ότι όσον αφορά τον παιδαγωγικό τομέα, ο 20ός αιώνας υπήρξε ένας αιώνας αναζήτησης μιας συγκεκριμένης θεωρητικής θεμελίωσης και καινούργιων παιδαγωγικών τεχνολογιών. Στις διαφορετικές και ποικίλες τάσεις και κατευθύνσεις της παιδαγωγικής σκέψης του 20ού αιώνα πρέπει να αναφέρουμε ένα ιδιαίτερο κοινό χαρακτηριστικό που συνδέει όλες αυτές τις παιδαγωγικές θεωρίες: η αναγνώριση ότι το παιδί είναι ύπαρξη ιερή. Αναμφισβήτητα δόθηκε περισσότερη σημασία στο σεβασμό της προσωπικότητας του παιδιού, την ανάπτυξη των πνευματικών του δυνάμεων, την προσοχή στον εσωτερικό του κόσμο και την απελευθέρωση των φυσικών ικανοτήτων του.

Η προσφορά της Key δεν συνίσταται μόνο στην αυστηρή και δίκαιη κριτική που άσκησε στην παλιά παιδαγωγική, και ιδιαίτερα στις νοησιαρχικές ιδέες του Herbart, αλλά και στο ότι διατύπωσε σαφείς προτάσεις για τη δημιουργία, μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενός κλίματος ελευθερίας, όπου ο αυθορμητισμός του παιδιού θα παίζει σημαντικό ρόλο και όπου το παιδί θα ενεργεί πραγματικά χωρίς να είναι απόλυτα υποταγμένο στον εκπαιδευτικό. Η γενίκευση των ριζοσπαστικών ιδεών της Key συντέλεσε στο να εξαλειφθεί ο τοίχος ανάμεσα στην πραγματική ζωή και στο σχολείο, να καταστραφούν οι διάφορες μορφές καταπίεσης του παιδιού και η διδασκαλία να γίνεται σύμφωνα με τις δυνατότητες του κάθε παιδιού. Το βιβλίο της Key *Ο αιώνας του παιδιού* που πρώτα εκδόθηκε το 1900 με την

έναρξη του 20ού αιώνα μέχρι σήμερα δεν έχασε την παιδαγωγική του επικαιρότητα. Μετά από 100 χρόνια από την έκδοσή του μας προβληματίζει ακόμα αν ο 20ός αιώνας υπήρξε πραγματικά ένας «αιώνας του παιδιού». Από το έργο της Key αντλούμε ακόμα σκέψεις και λύσεις για την εφαρμογή της παιδαγωγικής μεταρρύθμισης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Brubacher S. (1947): *A history of the problems of education*. N.-Y., McGraw-Hill.
- Chateau J. (1979): *Οι μεγάλοι παιδαγωγοί*, Αθήνα.
- Cousinet R. (1979): *Κάνε ό,τι σου λέω*, Αθήνα.
- Der Arzt als Erzieher, (1910): Jg.
- Drabing R. (1991) *Der Traum vom «Jahrhundert des Kindes»*, Peterlang, Fr./M., Bern, N.-J., Paris. Studien zur Pädagogik und Gerontagogik.
- Key E. (1905): *Das Jahrhundert des Kindes*. Berlin.
- Κλεάνθους-Παπαδημητρίου Μ. (1952): *Η νέα αγωγή, θεωρία και μέθοδοι*, Αθήνα.
- Landjust J. (1912): *Ellen Key*, Halle.
- Nystrom-Hamilton L. (1904): *Ellen Key, ein Lebensbild*. Stockholm, deutsch: Leipzig, a.J.
- Παιδαγωγική εγκυκλοπαίδεια* (1965), Μόσχα, τ.2.
- Παιδαγωγική ψυχολογική εγκυκλοπαίδεια*. Λεξικό (1991), τ.5, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Παπαμαύρου Μ. (1961): *Σύστημα νέας παιδαγωγικής*, Αθήνα.
- Reble A. (1990): *Ιστορία της Παιδαγωγικής*, Αθήνα.
- Roder H. (1990): *Holistische Schule*, Weierbusch.
- Rohrs H. (1991): *Die Reformpädagogik. Ursprung und Verlauf unter internationalem Aspekt*, Weinheim.
- Τσουρέκης Δ. (1987): *Σύγχρονη Παιδαγωγική. Παιδαγωγικές τάσεις από τις αρχές του 20ού αι. μέχρι σήμερα*, Αθήνα.
- Φράγκος Χ. (1984): *Ψυχοπαιδαγωγική*. Αθήνα, Gutenberg.
- Χαρλάμοφ Ι. (1972): *Θεωρία της ηθικής αγωγής*. Μίνσκ, 1972 (στα ρώσικα).

Summary

The research into pedagogical theories and the works of renown educators possesses an important role in the scientific analysis of pedagogical problems, as well as in the subsequent development of pedagogical science and educational training. The purpose of the present paper is to introduce the pedagogical positions of the Swedish educator E. Key and the impact of her work on contemporary education.

Key's contribution constitutes more than a severe criticism of the old pedagogical methods and particularly of the intellectual ideas of Herbart. She formulated explicit suggestions for the creation of an atmosphere of freedom within the educational institutions, where the child's spontaneity plays an important role, and where the child will act freely without being totally subdued by the teacher. A generalization of E. Key's radical ideas would promote the eradication of the wall between real life and school, the obliteration of the

different types of child oppression and the existence of an educational system in correspondence with each child's individual capacities. Key's book «The Century of the Child» was originally published in 1900 and it has lost none of its pedagogical appeal. A hundred years after its publication, we are still uncertain whether the 20th century was truly «the century of the child». We can derive ideas and solutions from

Key's work in order to implement pedagogical reforms.

Λέξεις-Κλειδιά

Παιδαγωγική μεταρρύθμιση, E.Key, ατομικές δημιουργικές δυνάμεις του παιδιού, ανθρωπιστική παιδαγωγική, ο ρόλος της οικογένειας.